

Б. Турок.

Гінденбург

„Зараз як наспіла звістка про смерть Гінденбурга, глухі удари дзвонів всіх гамбурських церков оповістили трагічну новину“, — пише гамбурський кореспондент одної берлінської газети, — „і без різниці національності, всі кораблі в пристані спустили прапори... на однім англійським кораблі, якого залога чистила тяжкими молотами корабельні стіни від іржи, з'являється на рілінгу перший офіцер і кричить заглушуючи гамір молотів: „Stop it, the old man of Germany is dead!“ („перестати! Великий старик Німеччини вмер“). Нагло спускаються руки в пошані перед великим мерцем“...

В пошані перед ним — схилив голову цілий світ і — що особливо цікаво — і французький військовий світ: у посмертних згадках французької преси, підписаних генералами 3-ої республіки підноситься велике значіння „одного з найбільших полководців всіх віків і народів“, його лицарську вдачу чесного противника.

Людина часів першого Вільгельма, що билася під Седаном, що була — серед свити — в тій салі Версальського палацу, в якій проголошено зєднання Німеччини, людина, що своїм генієм розторожила східну навалу під Таненбергом, затримуючи російський Drang nach Westen взагалі, а не лиш на Німеччину був і тою людиною, яка своєю повагою санкціонувала появу на світ нової Німеччини, яка в муках і стрясеннях народжується на наших очах.

Дітер фон дер Шуленбург визбирав у цікавій статті в „Берлінер Тагблаті“ — етапи його життя, переважно таки зі спогадів маршала. 17-літнім хлопцем покидає Павло фон Гінденбург гімназію в Гьогаві, щоби вступити до кадетської школи у Вальштаті коло Лігніца. Коли батько — теж офіцер — прощався з ним, слези залляли очі хлопця, але — вже в однострою кадета — заразже він опановує себе: „в цім однострою не плачуть“.

Потім старшина. „Пруський корпус офіцерський тих часів (сімдесяті й вісімдесяті роки) не знав, що значить купатися в достатку і вигодах і це було добре. Його багатство було в тім, що нічого собі не робив з недостатків“. Журилися чим іншим: — „Треба виконувати свій обов'язок, бо думка про виконання обов'язку стоїть понад усіми іншими“ — „Смілий чин цїнився більше ніж пересадна праця інтелекту. Присутність духа і твердість характеру стояли вище в военній штуці аніж фінезії розумового вишколення“ (ах, чому того не читають наші противники „емоцій“ і „односторонного“ плекання характеру?, наші безрозумні адоратори „розуму“!).

Ведений цими засадами — ступає він через Садову, Гравельот, Седан, Париж, — аж до відходу в стан спочинку (1911), де перебував до вибуху світової війни в смутній тривозі, чи не став вже непотрібом із своїми старими літами. Ще перед війною мав навязливу ідею: що в першій війні москалі впадуть до його Східньої Пруссії; тому при кожній нагоді уряджував там маневри, щоб скермувати вимріяного наїздника в Мазурські багна. Для того всі свої впливи уживав, щоб — крий Боже — не здійснився проєкт осушення тих багон. Для того прозвали його „людиною з багнищ“, або просто „старим варіятом“ (назва охоче причеплювана зрячим сліпцями).

Та коли вибила хвилинка „ненормальних“, хвилинка людей одної думки й одної пристрасти, три роки перед тим, як Франція звернулася о поміч до свого „варіята“ -Клемансо, звернулася до свого — Німеччина.

Гінденбург пішов до Східної Пруссії, і вже 31 серпня 1914 р. міг він донести своєму цісареві і пану: „всплідданіше доношу Вашій Величності, що вчорашнього дня перстень довкола більшої частини російської армії, — замкнувся. XIII., XV. і XVIII- корпуси — знищені“. 200.000 армія Самсонова перестала існувати. А на другий день, в Алєнштайні в церкві біля старовинного орденського замку, він разом з офіцерами, молодими вояками і старими „ляндштурмистами“ побожно схиляє чоло в подяці за вратовання вітчизни перед навалою зі Сходу.

В 1915 році в Лецені бачив його — м. і. приятель України — Свен Гедін, — бачив його — „це уосіблення певности, непомильности і незакаламучено спокою, і я зрозумів що значить сила особистости в війні, сила, яка наказує масі йти за своїм вождем“.

По днях нечуваної слави — дні страхіття, коли випав меч з рук його Німеччини, окруженої 35-ма ворогами з чотирьох континентів. Відворот непереможеної в полі армії, і він нотує: „я лишився на своїм становищі“. На цім становищі він привів армії назад до краю. Рада вояків і робітників в Каселі, куди Гінденбург переніс свою головну квартиру, заявила 13 липня 1918: „Ніколи, великий у виконанню свого обовязку, не був він нам ближчий, як нині. Його особа стоїть під нашою охороною“.

Союзники зажадали видання кайзера, щоби поставити його перед своїм воєнним судом. З червня 1919 пише Гінденбург до маршала Фоша:

„Як найстарший службою вояк і на-той-час перший дорадник мого цісаря і короля, уважаю за свій обовязок, в імени старої німецької армії звернутися з цими рядками до Вас, пане генералісімусе як до найвищого представника союзницьких армій, і просити Вас вплинути, щоби союзники відступили від жадання видачі Його Величности цісаря. Як

найвищий вожд армії, що протягом віків плекала, як своє найвище до братрадиції правдивої вояцької чести і лицарських почувань, Ви потрафите оцінити нашу точку погляду. Щоби відвернути від нашого народу і нашого імени це найганебніше пониження, я готовий принести всяку жертву, отже на місце мого цісарського й королівського найвищого воєнного начальника, ставлю себе до розпорядимости союзним державам. Я переконаний, що кожний інший старшина старої армії готовий зробити те саме “

Союз ворожих держав не настоював на своїм жаданні.

Цю людину, яка вміла знайти найвищу пошану — в старім пруським офіцерським корпусі і в революційній раді вояків і робітників, серед протестантів і католиків, консерви і соціалістів, серед свого народу і у ворогів — покликала його нація на становище голови держави, становище на яким застала його смерть. Передаючи владу в державі партії націоналістів-соціалістів, що зібрала на летальних виборах в березні 1933 р. величезну більшість голосів, старий маршал сказав: „Жадний з критиків моїх не відмовить мені бодай, що мотивом моїх поступків була горяча любов до рідного краю і найсильніша воля здобути свободу для Німеччини“... Одушевлений цією любовю і цією волею до кінця, зійшов він у могилу, останній, мабуть, живий представник і свідок слави старої бісмарківської Німеччини, старого основного в Версалю „райха“.

З його смертю відкрилася нова картка в історії Німеччини.

Перси Воксмен

Матріярхат в Сполучених Державах

(Пересторога для мужчин)

В Сполучених Державах П. Америки відбувається революція, переворот, перед яким бліднуть всі інші революції, комуністичні чи фашистівські, промислові чи аграрні. Там наступає матріярхат або диктатура жінок!

Не смійтеся, певні себе мужчини! Гінекократія, несмачне слово, що виражає несмачну для мужчин форму правління, стає від нині неминучою.

Певно, мужчина ще панує, але вже зовсім ясно, що його перевага хилиться зовсім до упадку: що наступлення матріярхату — вже близько.

Мужчини — вже не ті самі, вони розніжилися, тоді як бувший слабкий пол набирає мужеських прикмет, умово, фізично і морально.